

BEHEERFICHE BOMEN PLANTEN

Door Hannah en Raf

foto: Viktor Vranken

INLEIDING

Het is een klassieker: jaarlijks op dag van de natuur met Natuurpunt gaan bomen planten. Waarom doen we dit eigenlijk? Hoe doe je dit het best? En vooral: zet je zomaar overal bomen? Antwoorden op al je vragen rond bomen planten, vind je in deze beheerfiche!

WAT IS HET NUT VAN BOMEN PLANTEN?

Het Vlaams Gewest heeft meer bos nodig. Zo'n 10 procent van onze oppervlakte bestaat uit bos en daarmee wonen we in een van de bosarmste regio's van Europa. De Vlaamse overheid heeft zich geëngageerd om 10 000 hectare extra bos te krijgen tegen 2030. Een mooie doelstelling, maar er moeten nog bergen werk verzet worden om dat doel te halen. En daar kan ook jij bij helpen. (Op Bosteller.be kan je checken hoe ver we staan bij het behalen van deze doelstelling en kan je zelf ook melden wanneer je een bos hebt geplant.)

Naast het enorme belang van bossen als natuurlijke habitats voor allerlei soorten, heeft een bos nog veel andere functies. De biodiversiteitswaarde van een bos dat aangeplant is op bv. een voormalige akker is doorgaans nogal laag, maar deze nieuwe bossen spelen wel een belangrijke rol bij de buffering van bestaande natuurgebieden tegen invloeden van buitenaf, bij het tegengaan van bodemerosie, voor recreatie, voor luchtkwaliteit en klimaatregulering en voor het verbinden van bestaande boskernen in ons versnipperde Belgenlandje.

Dat er meer bos moet komen, is dus duidelijk, maar de manier waarop is nog controversieel. Boomplantacties zijn de voorbije jaren enorm populair geweest, maar staan wel ter discussie. Enkele argumenten tegen het aanplanten van bossen zijn:

Aangeplante bossen zijn qua structuur minder divers en natuurlijk dan spontane natuurlijke bossen

Indien we effectief de doelstelling van 10 000 hectare willen halen, zullen de boomkwekers de vraag wellicht niet kunnen volgen. Dit kan omzeild worden door percelen spontaan te laten verbossen of het aanleggen van zgn. 'eekhoornbossen'¹ (dit omzeilt ten dele meteen ook de eerste twee problemen).

Door het aanplanten van bossen slaat men de natuurlijke selectiedruk over die inwerkt op de vele duizenden zaden en zaailingen in een natuurlijk bos en houdt men dus niet per se de 'fitste' bomen over

Bij het aanplanten van bossen kiest men vaak voor het verkeerde plantgoed (van allochtone oorsprong of met een kleine genetische variatie). (Zie ook het kader.)

Meer weten over bosuitbreiding? Op www.natuurpunt.be/vaak-gestelde-bosvragen vind je ontzettend veel info over dit thema, ook in de context van boscompensatie en klimaatverandering. Over de praktische uitvoering van bosuitbreiding vind je een schat aan informatie op www.ecopedia.be/pagina/nieuw-bos-in-een-oogopslag.

¹ Percelen 'inzaaien' met eikels etc. en dit zijn gang laten gaan.

HOE DOE JE DAT, BOMEN PLANTEN?

Een boom steek je niet zomaar in de grond, er is wel degelijk een bepaalde techniek voor.

1. Graaf de plantkuil uit.

Deze kuil moet groot genoeg zijn om het volledige wortelstelsel te bevatten: het is niet de bedoeling dat de wortels plooiën of dat ze uit de kuil steken. Als de put op voorhand geboord of gegraven is, schraap dan met je spade langs de randen van de kuil, zodat er langs alle kanten wat losse aarde aanwezig is.

2. Steek het plantgoed in de kuil.

Hierbij moeten de wortels goed uitgespreid zijn (niet geplooid of uitstekend).

3. Doe de aarde terug in de kuil en stamp aan zodat het boompje rechtstaat.

Hierbij moet de wortelhals (heeft vaak een andere kleur schors dan erboven) gelijk uitkomen met het grondniveau.

Wil je dit allemaal eens gevisualiseerd zien? Inverde maakte de video *Hoe plant ik bosplantsoen?*, terug te vinden op Ecopedia.

WAT KUNNEN DE PIEPERS/ LEDEN DOEN?

Zie "hoe doe je dat?", veel meer valt er niet over te zeggen.

WAT MOET DE BEGELEIDING DOEN?

Hetzelfde als de leden, maar ook toezicht houden op het gebruik van spades en schoppen. De leiding zorgt er ook voor dat de motivatie erin blijft, dat de leden weten waarom er bomen geplant worden en dat de beheerkoek wordt uitgedeeld.

Je zorgt er als leiding ook voor dat de voorbereiding goed gebeurt.

Welk materiaal is er nodig en hoe gebruik je dit?

- Het juiste plantgoed (van autochtone oorsprong)
- Spades, schoppen en eventueel een grondboor
- Werkhandschoenen, laarzen
- De beheerkoek en water

VOORBEREIDING

Nog even wat extra informatie: Om een voormalige akker om te vormen tot een bos, moeten er vaak eerst voorbereidende werken uitgevoerd worden op het terrein zelf, bv. de aanplant van gewassen die het bodemleven terug activeren, uitmijnen om de fosforlast te verlagen of een raster plaatsen om de jonge boompjes te beschermen tegen reeën. Dit is al gedaan door de bevoegde terreinbeheerder voordat de aanplantingswerken van start gaan.

Wat je op voorhand moet doen is vooral contact opnemen met de terreinbeheerder, zoals Natuurpunt of Regionaal Landschap en zeggen dat jullie graag mee bomen willen planten. Als ze je hulp hiermee kunnen gebruiken, spreek je een dag af en zorg je dat het duidelijk is wie materiaal en plantgoed voorziet. Je kan je mee verdiepen in de keuze van het plantgoed en ervoor zorgen dat er zeker wordt aangeplant met autochtoon plantgoed.

Waar je op voorhand evt. mee kan helpen, is het boren van putten in de grond waarin jullie het plantgoed zullen steken. Het nadeel aan deze techniek is dat je dan weinig aarde hebt om de putten toe te doen.

WAT ZIJN DE GEVAREN?

Werken met een spade kan gevaarlijker zijn dan je denkt. Je kan bv. een spade in je voet steken.

De naakte wortels van het plantsoen lopen het risico om uit te drogen tijdens het transport en voor het aanplanten. Zorg er dus voor dat het plantsoen niet te lang ligt te wachten om in de grond gestoken te worden. Indien het plantsoen voor langere tijd moet liggen wachten, graaf dan een kuil, leg het plantgoed met de wortels in die kuil en dek toe met een beetje aarde.

WAAR PLANTEN WE BEST EEN BOS AAN?

Het belangrijkste is dat je dit afspreekt met de lokale terreinbeheerder. Die zal je kunnen zeggen waar nieuw bos wenselijk is.

Nieuwe bossen worden meestal aangeplant op voormalige akkers. Vaak wordt gekozen om nieuw bos te realiseren aangrenzend aan bestaande oude boskernen. Veel typische bossoorten hebben immers beperkte capaciteiten tot zichzelf verspreiden over langere afstanden. Een geïsoleerd nieuw bos zullen ze dus moeilijk kunnen bereiken. Zo bekomt men ook grote boscomplexen die voldoende ruimte bieden aan soorten die een grote oppervlakte nodig hebben en die voldoende groot zijn voor het ontwikkelen van een koel en vochtig bosmicroklimaat.

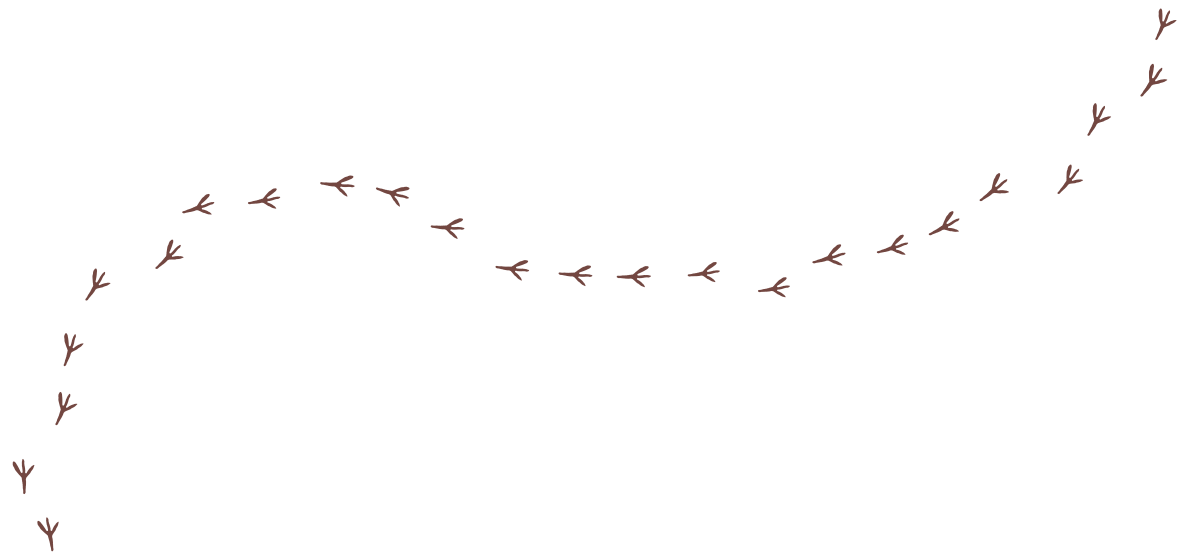
Toch kunnen ook kleinere, meer geïsoleerde stukjes bos waardevol zijn (dit noemt men soms wel 'postzegelbosjes'). Zo kunnen ze fungeren als stapstenen tussen grotere bosfragmenten.

WANNEER DOEN WE DIT HET BEST?

Algemeen gesproken is het late najaar de ideale periode om een bos aan te planten. Maar opgelet, sommige vroeg uitlopende boomsoorten (denk aan berk en wilg) moeten net voor begin maart geplant worden. In de zomer kan je beter niet planten, want dan is het risico op uitdroging te hoog.

HOELANG DUURT DEZE ACTIVITEIT?

Je kan hier een dag mee vullen als je voldoende afwisseling voorziet. Met een namiddag en een bende enthousiastelingen kom je ook al heel ver.

HOE HOUD JE DE MOTIVATIE ERIN?

- Patroontjes planten
- Muziek voorzien
- De geplante boompjes versieren of bv. één boom uitkiezen waarin je jaarlijks een nieuwe kerstbal hangt.
- Speel eens een spelletje tussendoor.
- Vraag aan Natuurpunt of ze soep of warme chocolademelk voorzien. Of voorzie het zelf. ;)

ZIJN ER POTENTIËLE VERVOLGACTIVITEITEN?

Rome is niet op één dag gebouwd en op dezelfde manier verkrijg je ook op één dag planten geen compleet bos. Bij het realiseren van een nieuw bos komt veel nazorg kijken. In de jaren na de aanplant zullen de terreinbeheerders regelmatig terugkomen om erop toe te zien dat het bos en de bomen goed ontwikkelen en andere planten als bramen niet de overhand gaan nemen. Sommige beheerders zullen het bos eerder vrij laten ontwikkelen, andere zullen dunningen uitvoeren etc.

De verdere ontwikkeling van een aangeplant bos is interessant en natuurlijk nog meer als je het zelf hebt aangeplant. Ga daarom regelmatig terug naar het bos dat je met de afdeling hebt helpen aanplanten. Doe er natuurstudie, breng de vegetatie regelmatig in kaart, speel er bosspelen enz. en volg zo de evolutie van voormalige akker tot volwaardig bos.

CONTACTPERSONEN

Je lokale Natuurpuntafdeling/Andere terreinbeheerder zoals Regionaal landschap of ANB, maar ook Bosgroepen, BOS+. Zij weten in welk gebied je kan helpen en kunnen je normaal ook helpen met materiaal en de voorbereiding. Op bosteller.be kan je ook eens kijken wie wer onlangs een bos heeft aangeplant.

Bwg@jnm.be (de BeheerWerkGroep van JNM) voor al je vragen. Ze kunnen mee zoeken naar een goed gebied in je buurt en je in contact brengen met de terreinbeheerder.

ZAADBOOMGAARDEN

Bij het aanplanten van een bos is het belangrijk om te werken met autochtoon plantsoen. Dit lijkt evident, maar jammer genoeg gebeurt het nog te weinig en verkopen veel kwekerijen plantgoed met allochtoon genetisch materiaal. Daarom heeft het Agentschap voor Natuur en Bos verschillende zaadboomgaarden aangelegd. In deze zaadboomgaarden staan 25 soorten inheemse bomen en struiken die afkomstig zijn van meerdere lokale populaties met autochtoon genetisch materiaal, dit apart voor vijf zogenaamde herkomstgebieden. Boomkwekers kunnen een vergunning kopen om in deze zaadboomgaarden zaad te oogsten en dit op te kweken tot plantgoed. Het plantsoen krijgt dan een label dat aanduidt dat het van autochtoon genetisch materiaal is (binnen het herkomstgebied). Deze zaadboomgaarden zijn momenteel het beste compromis tussen economische rendabiliteit en een verantwoorde herkomst van plantgoed.

foto: Amelia Vanbiervliet

